

ЕКОЛОГІЯ

Для студентів спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

(Факультет української філології та журналістики)

1 курс, денна форма навчання

2017-2018 н.р.

План лекційних модулів

Укладач – к.б.н., доцент Загороднюк Н.В.

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
Змістовий модуль 1. СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ	
<p>Основи сучасної екології.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет екології. Головні завдання екології. 2. Структура сучасної екології. 3. Методи екологічних досліджень. 4. Закони екології. <p>Кризовий стан довкілля в ХХ ст. як наслідок напруженого стану між людиною і природою. Екологічні знання як запорука подолання кризи. Екологія як наука і світогляд, її сучасний стан і місце серед фундаментальних та прикладних наук. Основні визначення і терміни. Структура сучасної екології як міждисциплінарного напрямку і фундаментальної науки. Найновіші галузі сучасної екології.</p> <p>Завдання і напрями, об'єкти сучасних екологічних досліджень.</p> <p>Зв'язок екології з іншими напрямками діяльності суспільства.</p> <p>Методи екологічних досліджень, традиційні та нові. Класифікації напрямків екологічних досліджень.</p> <p>Екологічні закономірності. Екологічні закони: «правила життя Коммонера». Базові закони сучасної екології.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 2. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с. 3. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: МАУП 1998. – 228с. 4. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с. 5. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988. 6. Стадницкий Г.В., Радионов А.И. Экология: Учебное пособие для химико-технологических вузов. – М.: Высш. Шк, 1988. 7. Всеукраїнська екологічна ліга – http://www.ecoleague.net 8. Екоклуб «Зелена хвиля» – http://ecoclub.kiev.ua 9. Екологічні новини – http://greenhome.com.ua 10. Еколого-гуманітране об'єднання «Зелений світ» – http://www.greenworld.org.ua 11. Український екологічний портал – http://www.ecoport.org.ua 12. Экологический портал – http://portaleco.ru	4
<p>Екологічні фактори та їх взаємодія.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про екологічні фактори як елементи природного середовища. 2. Абіотичні фактори: кліматичні, едафічні, орографічні. 3. Біотичні фактори: міжвидові та внутрішньовидові відносини. 4. Антропогенні фактори. 5. Дія екологічних факторів на живі організми. <p>Аутекологія – наука про взаємини організмів з природними факторами. Поняття «середовище», умови існування організмів. Поняття про екологічний фактор як елементарну складову довкілля.</p>	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<p>Абіотичні фактори середовища і адаптація до них організмів. Температура. Класифікація організмів щодо дії температурного фактору. Сонячне випромінювання. Автотрофні і гетеротрофні організми. Фотосинтез. Екологічні групи рослин по відношенню до освітлення. Вода як екофактор. Екологічні групи рослин по відношенню до вологості. Пойкілогідричні та гомойгідричні рослини. Грунт як екологічний фактор. Значення ґрунту для життя рослин і тварин.</p> <p>Біотичні екофактори. Організми як ресурс. Гетеротрофний тип живлення: осммотрофія та фаготрофія. Поживна цінність рослин та тварин. Фітогенні, зоогенні, мікрогенні лімітуючі екофактори. Поняття про екологічні зв'язки між живими організмами. Міжвидові та внутрішньовидові відносини.</p> <p>Антропогенний екологічний фактор як трансформуюча сила планетарного рівня. Принципи класифікації антропогенні екологічні фактори. Приклади прямого та опосередкованого антропогенного впливу на довкілля.</p> <p>Загальні принципи дії екологічних факторів на живий організм. Спільний вплив екологічних факторів на організм. Закони аутокології: закон мінімуму, закон толерантності. Поняття про екологічну нішу.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 2. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с. 3. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: МАУП 1998. – 228с. 4. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с. 5. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988. 6. Стадницький Г.В., Радионов А.И. Экология: Учебное пособие для химико-технологических вузов. – М.: Высш. Шк, 1988. 7. Всеукраїнська екологічна ліга – http://www.ecoleague.net 8. Еко клуб «Зелена хвиля» – http://ecoclub.kiev.ua 9. Екологічні новини – http://greenhome.com.ua 10. Еколого-гуманітарне об'єднання «Зелений світ» – http://www.greenworld.org.ua 11. Український екологічний портал – http://www.ecoport.org.ua 12. Экологический портал – http://portaleco.ru 	
<p>Екологія популяцій, ценозів, екосистем</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Популяція як надорганізмова система. Склад, структура, динаміка. 2. Взаємини організмів в популяціях та за їх межами. 3. Біоценоз як жива основа екосистеми. 4. Структура та функціонування екосистем. 5. Біосфера – глобальна екосистема Землі. <p>Поняття популяції як головної форми існування і еволюції живої речовини. Основні характеристики та параметри типової популяції. Структура популяцій. Просторова, вікова, статевая структура популяцій. Динаміка популяцій. Типи динаміки популяцій.</p> <p>Типи взаємин між особинами в популяціях, міжпопуляційні та міжвидові взаємини: нейтралізм, конкуренція, аменсалізм, хижацтво, паразитизм, коменсалізм, протокооперація, мутуалізм. Приклади міжпопуляційної та міжвидової взаємодії у флорі і фауні Херсонщини. Типи стратегій популяцій: віоленти, патієнти, експлеренти.</p> <p>Синекологія – вчення про екологію біоценозів. Поняття про екологічну нішу. Класифікація біоценозів. Фітоценоз як приклад біоценозу. Основні характеристики фітоценозу. Видове різноманіття. Основні фітоценози Херсонщини.</p>	4

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<p>Екосистеми. Критерії виділення екосистем. Компоненти, будова і закони формування їх структури. Характер зв'язків у екологічній системі. Трофічні ланцюги, рівні, сітки, піраміди. Енергетичний баланс екосистем.</p> <p>Поняття про біосферу як глобальну екосистему землі. Структурні елементи біосфери. Межі розповсюдження життя в географічній оболонці Землі. Буферні системи захисту життя на Землі – атмосфера, іоносфера, озоновий шар, океани, моря, роль лісів, особливо гілеї. Закономірності функціонування біосфери. Джерела і потоки енергії в біосфері.</p>	
<p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Акімова Т.А., Хаскин В.В. Екологія: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1998. –455с. 2. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 3. Дерій С.І., Ілюха В.О. Екологія. – К.: Вид-во Укр. фітосоц. центру, 1998. – 196с. 4. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988. 5. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с. 6. Корабльова А.Т. Екологія: взаємовідносини людини і середовища. –Дніпропетровськ: Центр екологічної освіти. Вид. 2, 2001. – 265с. 7. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: МАУП 1998. – 228с. 8. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с. 9. Реймерс Н.Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы). – М: Россия молодая, 1994. – 366с. 10. Стадницкий Г.В., Радионов А.И. Экология: Учебное пособие для химико-технологических вузов. – М.: Высш. Шк, 1988. 11. Український екологічний портал – http://www.ecoport.org.ua 12. Экологический портал – http://portaleco.ru 13. Екоклуб «Зелена хвиля» – http://ecoclub.kiev.ua 	
Змістовий модуль 2. ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ	
<p>Антропогенний тиск і деградація довкілля.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екологічні аспекти науково-технічного прогресу. 2. Глобальні екологічні проблеми. 3. Екологічні проблеми міст. <p>Екологічні аспекти науково-технічного прогресу. Поняття про екологічну кризу, екологічні проблеми, екологічні катастрофи.</p> <p>Загальна характеристика і типологія глобальних екологічних проблем. Глобальна енергетична проблема, необхідність впровадження нових альтернативних видів енергії. Історична деградація агроекосистем.</p> <p>Забруднення довкілля. Класифікація антропогенних забруднень. Джерела антропогенних забруднень енергетичного, промислового, транспортного, комунально-побутового походження. Типи промислового виробництва. Техногенні аварії і катастрофи. Екологічна ситуація. Характеристика регіональних екологічних ситуацій на півдні Україні.</p> <p>Міські екосистеми. Урбоекологічні проблеми. Стан довкілля в містах. Людина в міському середовищі. Екологічні аспекти побуту людини в місті. Відходи міста. Очисні споруди. Урбанізація. Заселення непридатних для життя людини територій.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах. – К.: Вентурі, 1996. – 452с. 2. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 3. Дерій С.І., Ілюха В.О. Екологія. – К.: Вид-во Укр. фітосоц. центру, 1998. – 196с. 4. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с. 	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<ol style="list-style-type: none"> 5. Клименко М.О., Прищеп А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с. 6. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мокін В. Б. та ін.] ; під ред. В. М. Боголюбова. [2-е вид., перероб. і доп.]. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 232 с. 7. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні в 1998-2002 рр. - К.: Вид-во Раєвського, 1999-2003. 8. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с. 9. Беккер А.А., Агаєв Т.Б. Охрана и контроль загрязнения природной среды. – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 286с. 10. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988. 11. Израэль Ю.А. Экология и контроль состояния природной среды. - М.: Гидрометеиздат, 1984. – Гл.5 – С.237-386. 12. Экологические системы. Адаптивная оценка и управление / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981. 13. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/ 	
<p>Екологічні проблеми атмосфери.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екологічна роль атмосфери. 2. Забруднення атмосфери та його наслідки. <p>Екологічна роль атмосфери. Склад, будова і властивості атмосфери. Джерела, масштаби, особливості забруднюючих атмосферу речовин та наслідки забруднення. Вплив глобальних екологічних проблем атмосфери на господарську діяльність, здоров'я людини і стан живих організмів рослинного та тваринного світу. Заходи боротьби із забрудненням атмосфери. Пропаганда боротьби з тютюновим димом.</p> <p>Глобальні екологічні проблеми атмосфери – “парниковий ефект”, озонові діри, кислотні дощі, “кисневий голод”, дефіцит чистої питної води. Транспортна екологічна проблема. Екологічно чисті види транспорту.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах. – К.: Вентурі, 1996. – 452с. 2. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 3. Дерій С.І., Ілюха В.О. Екологія. – К.: Вид-во Укр. фітосоц. центру, 1998. – 196с. 4. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с. 5. Клименко М.О., Прищеп А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с. 6. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с. 7. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мокін В. Б. та ін.] ; під ред. В. М. Боголюбова. [2-е вид., перероб. і доп.]. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 232 с. 8. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні в 1998-2002 рр. - К.: Вид-во Раєвського, 1999-2003. 9. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с. 10. Беккер А.А., Агаєв Т.Б. Охрана и контроль загрязнения природной среды. – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 286с. 11. Глухов О.З., Машталер О.В. Бріюіндикація техногенного забруднення навколишнього середовища південного сходу України. - Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. 12. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988. 	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<p>13. Израэль Ю.А. Экология и контроль состояния природной среды. - М.: Гидрометеиздат, 1984. – Гл.5 – С.237-386.</p> <p>14. Экологические системы. Адаптивная оценка и управление / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981.</p> <p>15. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/</p>	
<p>Екологічні проблеми гідросфери.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Екологічне значення водної оболонки Землі.</p> <p>2. Глобальні екологічні проблеми Світового океану.</p> <p>3. Екологічні проблеми поверхневих вод. Виснаження водних ресурсів.</p> <p>Світовий океан, поверхневі і підземні води як складові гідросфери. Здатність до самовідновлення, авторегуляції і самоочищення водою. Основні джерела забруднення поверхневих вод та характеристика забруднювачів. Стічні води, їх класифікація та методи очищення. Світовий океан і його забруднення. Дампінг.</p> <p>Регіональні проблеми водного басейну Дніпра, Чорного і Азовського морів в межах Херсонщини. Екологічна роль малих річок і боліт. Наслідки меліорації і хімізації сільськогосподарського виробництва. Раціональне використання прісних вод і економія води.</p> <p>Виснаження водних ресурсів.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 2. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с. 3. Клименко М.О., Прищеп А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с. 4. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с. 5. Черевко Г.В., Яцків М.У. Економіка природокористування – Львів.: Світ. – 1995. – 208с. 6. Веремєнко С. І. Еволюція та управління продуктивністю ґрунтів Полісся України. - Луцьк, 1997. – 312с. 7. Грищенко Ю.Н., Волкова Л.А. Комплексное использование водных ресурсов и охрана окружающей среды. – К.: УМК ВО, 1989. – 216с.. 8. Методика проведення комплексу моніторингових робіт у системі Держводгоспу. – К.: Держ.комітет України по водному господарству, 2002. 9. Родючість ґрунтів. Моніторинг та управління /За ред. Медведєва В.В. – К.: Урожай, 1992. – 244с. 10. Міністерство аграрної політики України – режим доступу: http://www.minagro.gov.ua/ 	2
<p>Екологічні проблеми літосфери.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>1. Екологічна роль і функції ґрунтів.</p> <p>2. Форми деградації ґрунтів.</p> <p>Екологічна роль і функції ґрунтів у ландшафті як важковідновного ресурсу. Фактори деградації і втрат ґрунтів. Значення ґрунтів у забезпеченні людства продуктами харчування. Запобігання деградації і збереження ґрунтової родючості.</p> <p>Вплив промислового і сільськогосподарського виробництва та комунально-побутової діяльності на стан ґрунтів. Забруднення ґрунтів. Характеристика основних забрудників.</p>	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с. 2. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с. 3. Клименко М.О., Прищепа А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с. 4. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с. 5. Черевко Г.В., Яцків М.У. Економіка природокористування – Львів.: Світ. – 1995. – 208с. 6. Веремеєнко С. І. Еволюція та управління продуктивністю ґрунтів Полісся України. - Луцьк, 1997. – 312с. 7. Грищенко Ю.Н., Волкова Л.А. Комплексное использование водных ресурсов и охрана окружающей среды. – К.: УМК ВО, 1989. – 216с.. 8. Методика проведення комплексу моніторингових робіт у системі Держводгоспу. – К.: Держ.комітет України по водному господарству, 2002. 9. Родючість ґрунтів. Моніторинг та управління /За ред. Медведєва В.В. – К.: Урожай, 1992. – 244с. 10. Міністерство аграрної політики України – режим доступу: http://www.minagro.gov.ua/ 	
<p>Екологічні проблеми біосфери.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Біологічне різноманіття екосистем. 2. Форми деградації біорізноманіття Землі. 3. Раціональне природокористування. 4. Основні поняття заповідної справи. <p>Поняття про біологічне різноманіття навколишнього середовища. Генетичне, видове, екосистемне біорізноманіття.</p> <p>Причини і наслідки деградації біорізноманіття. Скорочення біологічного різноманіття, прямий опосередкований антропогенний вплив як його основна причина. Вплив антропогенної діяльності на екосистеми. Біологічне забруднення та потенційні небезпеки появи генетично модифікованих видів.</p> <p>Природозаповідання як ефективна форма боротьби з деградацією біосфери. Категорії заповідних об’єктів. Екомережі. Міжнародні та національні програми збереження біотичного різноманіття.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джигирей В.С. Основи екології та охорона навколишнього середовища. – Львів: Афіша, 2000. – 272с. 2. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с. 3. Закон України про охорону навколишнього середовища. – К.: Мінекобезпеки, 1991. 4. Ігнатенко М.Г., Малєєв В.О., Пилипенко Ю.В. Економіка природокористування: Навч. посібник, Херсон: Олді – плюс, 2007. – 312 с. 5. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2012 рік. – Херсон, 2013. – 305 с. 6. Семенов В.Ф. Екологізація економіки регіону. Навч. посібник. – Одеса: Оптимум, 2003. – 238 с. 7. Червона книга Української СРСР. – К.: Наукова думка, 1980. 8. Яблоков А.В., Остроумов С.А. Охрана живой природы. Проблемы и перспективы. – М.: Лесн. пром-ть, 1983. 9. Всеукраїнська екологічна ліга – http://www.ecoleague.net 10. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/ 	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<p>Стан довкілля в Україні.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природні особливості України. Стан довкілля. 2. Національні екологічні проблеми України. 3. Концепція сталого розвитку України. <p>Географічні, економічні, демографічні особливості України. Традиції природокористування. Характеристика стану навколишнього середовища і здоров'я жителів України. Вплив Чорнобильської катастрофи, наслідки аварії. Вирубання карпатських лісів як передумова національної екологічної катастрофи. Причини розростання та шляхи виходу з екологічної кризи.</p> <p>Концепція сталого розвитку України: плани і реальність. Участь держави в міжнародній природоохоронній діяльності. Національна доповідь про стан навколишнього середовища в Україні. Екологічна безпека України.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с. 2. Закон України про охорону навколишнього середовища. – К.: Мінекобезпеки, 1991. 3. Ігнатенко М.Г., Малєєв В.О., Пилипенко Ю.В. Економіка природокористування: Навч. посібник, Херсон: Олді – плюс, 2007. – 312 с. 4. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні в 1998-2002 рр. - К.: Вид-во Раєвського, 1999-2003. 5. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2012 рік. – Херсон, 2013. – 305 с. 6. Барановський В.А. Екологічний атлас України. – К.: Географіка, 2000. 7. Інформація про стан навколишнього природного середовища Херсонської області за 2005 рік. – Херсон, 2006 – 142 с. 8. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні. – К.: Мінприроди, 1992. – 155 с. 9. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/ 10. Держкомітет лісового господарства України – режим доступу: http://www.dklg.kiev.ua/index_ua.html 	2
<p>Природні ресурси та ресурсозбереження.</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про природні ресурси та їх класифікацію. 2. Основні положення концепції раціонального природокористування. 3. Моніторинг довкілля та його завдання <p>Природа як ресурс для існування людства. Поняття про природні ресурси. Класифікація природних ресурсів, їх обмеженість. Ресурсний цикл як антропогенний кругообіг речовин.</p> <p>Раціональне природокористування. Поняття мало- та безвідходних технологій. Відходи, їх класифікації. Проблема утилізації відходів у різних сферах діяльності людини. Принципи створення безвідходних технологій. Безвідходне споживання.</p> <p>Контроль якості природного середовища, керування якістю середовища. Стандарти якості довкілля. Екологічний моніторинг, його завдання. Забезпечення комплексного моніторингу біосфери. Екологічна експертиза промислових об'єктів.</p> <p>Законодавство у сфері охорони довкілля та галузізаповідання природи. Екологічне право. Екологічна політика.</p> <p>Література для самопідготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах. – К.: Вентурі, 1996. – 452с. 2. Ігнатенко М.Г., Малєєв В.О., Пилипенко Ю.В. Економіка природокористування: Навч. посібник, Херсон: Олді – плюс, 2007. – 312 с. 	2

Тема заняття, план, анотації	К-ть год.
<ol style="list-style-type: none"> 3. Клименко М.О., Прищепа А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с. 4. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с. 5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 "Положення про державну систему моніторингу довкілля". 6. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2012 рік. – Херсон, 2013. – 305 с. 7. Черевко Г.В., Яцків М.У. Економіка природокористування – Львів.: Світ. – 1995. – 208с. 8. Герасимович В.Н., Голуб А.А. Методология экономической оценки природных ресурсов. – М.: Наука, 1986. 9. Рациональное использование и охрана окружающей среды и городов. – М.: Наука, 1989. 10. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. –637с. 11. Сахаев В.Г., Щербицкий В.В. Экономика природоиспользования и охрана окружающей среды. – К.: Вищ. шк, 1987. 12. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: http://www.menr.gov.ua/ 13. Міністерство аграрної політики України – режим доступу: http://www.minagro.gov.ua/ 14. Держкомітет лісового господарства України – режим доступу: http://www.dklg.kiev.ua/index_ua.html 	
Разом	24

ЕКОЛОГІЯ

Для студентів 035.01 Філологія (українська мова та література)
(Факультет української філології та журналістики)
1 курс, денна форма навчання
2017-2018 н.р.

План семінарських занять

Тема заняття, завдання	К-ть год.
МОДУЛЬ «СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ»	
Тема 1. Основи загальної екології.	2
МОДУЛЬ «ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ»	
Тема 2. Екологічні кризи. Екологічні проблеми ресурсів атмосферного повітря в Україні.	2
Тема 3. Екологічні проблеми водних та земельних ресурсів України.	2
Тема 4. Проблеми зниження біорізноманіття в Україні. Ресурсозбереження як запорука стійкого розвитку.	2
Разом	8

ЕКОЛОГІЯ

Для студентів 035.01 Філологія (українська мова та література)
(Факультет української філології та журналістики)
1 курс, денна форма навчання

Денна форма навчання

Планування самостійної роботи та методичні рекомендації до виконання

Укладач к.б.н., доцент Н.В. Загороднюк

Анотація. На самостійне опрацювання студентам Факультету іноземної філології, які вивчають екологію, винесений перелік притань і тем, які не розглядаються під час аудиторної роботи з предмету, але є важливою складовою теоретичного курсу; опрацювання означених питань дозволить студенту в повному обсязі зрозуміти теми, обговорені на лекціях та опрацьовані на семінарських заняттях. Означені питання цілком доступні для самостійного опрацювання і вивчення студентами. Основними видами робіт студента є підбір навчальної, науково-дослідної літератури, перегляд нормативних документів різних галузей, робота з ресурсами мережі Internet. Пошук рекомендовано проводити за ключовими словами, оскільки література з проблем екології постійно оновлюється. Також формами роботи є аналіз, систематизація отриманих даних та оформлення результатів згідно запланованим формам звітності.

Завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові і варіативні.

Обов'язкові завдання виконуються всіма студентами групи. Такі завдання включають:

- 1) написання реферату;
- 2) створення презентації;
- 3) складання екологічного словника

Варіативні завдання, оформлені у вигляді реферату, студент виконує за необхідності підвищення особистого рейтингу, або ж за неможливості виконання обов'язкового навчального завдання з окремої теми семінарського заняття.

Для перевірки виконання самостійної роботи з дисципліни «Екологія» заплановані усний контроль та захист презентацій, як складові поточного підсумкового контролю з дисципліни.

Питання і теми, винесені на самостійне опрацювання	Вид роботи студента, форма звітності	Форма контролю	К-ть годин
Змістовий модуль 1. СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ			
Основні середовища життя: водне, наземно-повітряне, ґрунтове.	Опрацювання друкованої навчальної та наукової літератури та Internet- ресурсів, складання короткого плану-конспекту відповіді	Усна співбесіда під час проміжного контролю	6
Базові терміни теми « ОСНОВИ ЗАГАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ »: <i>адаптація, екотоп, екологічна ніша, екологічний оптимум, екологічний пессимум; чисельність популяції, щільність популяції, ареал, домінування, аменсалізм, коменсалізм, мутуалізм, хижацтво, нейтралізм, паразитизм; екотон, фітоценоз, зооценоз, біотоп, едафотоп, продуценти, редуценти, консументи, трофічні ланцюги, піраміда чисельності екосистем, продуктивність екосистем, біогеохімічні цикли, біогенна речовина, біокосна речовина</i>	Опрацювання друкованої літератури та Internet- ресурсів, складання словника в зошиті семінарських занять	Перевірка конспекту під час проміжного контролю	10

Питання і теми, винесені на самостійне опрацювання	Вид роботи студента, форма звітності	Форма контролю	К-ть годин
Основні середовища життя: водне, наземно-повітряне, ґрунтове.	Опрацювання друкованої літератури та Internet- ресурсів, написання розгорнутого реферату на одну із запропонованих тем	Перевірка реферату під час проміжного контролю	10
Механізм спільного впливу екологічних факторів на організм.			
Поняття про автотрофічність і гетеротрофічність			
Мінеральні солі як екологічний фактор. Екологічні групи рослин по відношенню до засоленю ґрунту			
Пойкілотермні і гоміотермні організми. Адаптації теплокровних і холоднокровних тварин до сезонних коливань температури.			
Організми як ресур. Поживна цінність рослин і тварин.			
Еволюція живих організмів під впливом діяльності людини. Свійські тварини, культурні рослини, синантропні екоморфи рослин і тварин.			
Антропогенні екологічні фактори та їх класифікація. Приклади адаптації рослин і тварин до дії антропогенних факторів.			
Особини в популяціях: модулярні і унітарні організми.			
Рівновага в популяціях Закон Харді-Вайнберга.			
Життєві стратегії популяції організмів: віоленти, патіенти, експлеренти.			
Сукцесії.			
Типи росту популяцій. Поняття про ємність місця проживання популяції.			
Негативні взаємодії між особинами в популяціях. Приклади.			
Позитивні взаємодії між особинами в популяціях. Приклади.			
Основні принципи розподілу видів в біоценозі за градієнтами середовища.			
Поняття про екотон та континуум.			
Горизонтальна структура біоценозу, видове різноманіття біоценозу.			
Вчення про фітоценози та зооценози.			
Динаміка біоценозів. Поняття про екологічні сукцесії.			
Агроекосистеми, їх організація. Відмінність агроекосистем від природних угруповань.			
Біохімічні цикли в біогеоценозах. Кругооббіг речовини в екосистемах.			
Кругооббіг Карбону в біогеоценозах.			
Кругооббіг Оксигену в біогеоценозах.			
Кругооббіг води в біогеоценозах.			
Кругооббіг Нітрогену в біогеоценозах.			

Питання і теми, винесені на самостійне опрацювання	Вид роботи студента, форма звітності	Форма контролю	К-ть годин
Енергетика біосфери.			
Геохімічні кругообіги в біосфері.			
Ноосфера. Керування біосферою.			
Змістовий модуль 2. Основи екологічні проблеми довкілля			
Базові терміни теми « ЕКОЛОГІЧНІ КРИЗИ. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕСУРСІВ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ УКРАЇНИ »: <i>екологічна ситуація, екологічна криза, екологічна проблема, екологічна катастрофа, забруднення довкілля, урбоєкосистема, газоподібні полутанти, гранично допустима концентрація забрудника, «парниковий ефект», фотохімічний смог, кислотний дощ</i>	Опрацювання друкованої літератури та Internet- ресурсів, складання словника в зошиті семінарських занять	Перевірка конспекту під час проміжного контролю	4
Класифікація основних джерел забруднення атмосфери	Опрацювання друкованої навчальної та наукової літератури та Internet- ресурсів, створення супровідної презентації на одну із запропонованих тем	Перевірка презентації під час підсумкового семестрового контролю	4
Пости спостереження за якістю атмосферного повітря. Класифікація постів спостереження.			
Аналітичні методи оцінювання забруднення атмосфери.			
Експресні методи оцінювання забруднення атмосфери.			
Автоматичні методи оцінювання забруднення атмосфери.			
Газоаналізатори, що використовуються екологами в Україні.			
Базові терміни теми « ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВОДНИХ І ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ »: <i>Світовий океан, поверхневі води, стічні води, скидні води, самоочищення водойм, дампінг, меліорація, гідробіологічні показники якості води, ґрунтова ерозія, спустелювання, засолення ґрунтів, еколого-меліоративна стійкість земель</i>	Опрацювання друкованої літератури та Internet- ресурсів, складання словника в зошиті семінарських занять	Перевірка конспекту під час проміжного контролю	4
Процеси самоочищення забрудненого морського середовища.	Опрацювання друкованої навчальної та наукової літератури та Internet- ресурсів, створення супровідної презентації на одну із запропонованих тем	Перевірка презентації під час підсумкового семестрового контролю	4
Методи дослідження рівня забруднених поверхневих вод.			
Методики контролю за нафтовими забрудненнями морів і океанів.			
Опустелювання як прояв деградації ґрунтових ресурсів.			
Методи рекультивації порушених земель.			
Використання та охорона земних надр.			
Сучасний стан земельного фонду України.			
Базові терміни теми « ПРОБЛЕМИ ЗНИЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ В УКРАЇНІ. РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ »:	Опрацювання друкованої літератури та Internet- ресурсів, складання словника в зошиті семінарських	Перевірка конспекту під час проміжного контролю	8

Питання і теми, винесені на самостійне опрацювання	Вид роботи студента, форма звітності	Форма контролю	К-ть годин
<i>біосфера, жива речовина, флора, фауна, рослинність, біологічне забруднення, браконьєрство, інвазія, генетично модифіковані організми; природний ресурс, вичерпні ресурси, невичерпні ресурси, відновні ресурси, галузі виробництва, безвідходні технології, замкнений виробничий цикл, сільськогосподарські монокультури, відходи виробництва, рекультивація земель, водоохоронні зони, екологічне нормування</i>	занять		
Живі ресурси Херсонщини. Карантинні бур'яни України. Стратегія і тактика охорони лісів. Незаконна торгівля рідкісними тваринами як світова проблема. Вживання рослин в міських екосистемах півдня України Фауна міст півдня України Рекреаційний потенціал Херсонської області Проблеми використання генетично модифікованих рослин в агропромисловому комплексі України Приклади руйнування екосистем на території Херсону та Херсонської області. Категорії об'єктів природно-заповідного фонду України. Вплив енергетики на навколишнє природне середовище. Вплив сільського господарства на навколишнє природне середовище. Вплив транспорту на навколишнє природне середовище. Вплив військової діяльності на навколишнє природне середовище. Вплив промисловості на навколишнє природне середовище. Екологічні проблеми видобувної промисловості. Екологічні проблеми металургійного комплексу. Екологічні проблеми хімічної промисловості. Екологічні проблеми машинобудування.	Опрацювання друкованої навчальної та наукової літератури та Internet- ресурсів, створення супровідної презентації на одну із запропонованих тем	Перевірка презентації під час підсумкового семестрового контролю	8
Разом			58

Рекомендована література для самопідготовки

Базова (основна)

13. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах. – К.: Вентурі, 1996. – 452с.
14. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с.
15. Дерій С.І., Ілюха В.О. Екологія. – К.: Вид-во Укр. фітосоц. центру, 1998. – 196с.

16. Джигирей В.С. Основи екології та охорона навколишнього середовища. – Львів: Афіша, 2000. – 272с.
17. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с.
18. Закон України про охорону навколишнього середовища. – К.: Мінекобезпеки, 1991.
19. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с.
20. Ігнатенко М.Г., Малєєв В.О., Пилипенко Ю.В. Економіка природокористування: Навч. посібник, Херсон: Олді – плюс, 2007. – 312 с.
21. Клименко М.О., Прищепя А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с.
22. Кондратюк С.Я., Мартиненко В.Г. Ліхеноіндикація. – Київ-Кіровоград: ТОВ «КОД», 2006.
23. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: МАУП 1998. – 228с.
24. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с.
25. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мокін В. Б. та ін.] ; під ред. В. М. Боголюбова. [2-е вид., перероб. і доп.]. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 232 с.
26. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні в 1998-2002 рр. - К.: Вид-во Раєвського, 1999-2003.
27. Полєтасва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с.
28. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 "Положення про державну систему моніторингу довкілля".
29. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2012 рік. – Херсон, 2013. – 305 с.
30. Семенов В.Ф. Екологізація економіки регіону. Навч. посібник. – Одеса: Оптимум, 2003. – 238 с.
31. Черевко Г.В., Яцків М.У. Економіка природокористування – Львів.: Світ. – 1995. – 208с.

Допоміжна

1. Барановський В.А. Екологічний атлас України. – К.: Географіка, 2000.
2. Акімова Т.А., Хаскин В.В. Екологія: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1998. –455с.
3. Беккер А.А., Агаєв Т.Б. Охрана и контроль загрязнения природной среды. – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 286с.
4. Бурда Р.І. Біологічний моніторинг. Методичні вказівки до проведення практичних робіт для студентів вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності 7.070801 - "Екологія та охорона навколишнього середовища". – К.: НАУ, 2001. – 27с.
5. Вайнерт Є., Вальтер Р., Ветцель Т. и др. Биоиндикация загрязнения наземных экосистем. – М.: Мир, 1988. – 350 с.
6. Веремєєнко С. І. Еволюція та управління продуктивністю ґрунтів Полісся України. - Луцьк, 1997. – 312с.
7. Гайнріх Д., Гертт М. Екологія: Пер. з 4-го нім. вид. /Наук. ред. пер. В.В. Ссребряков. – К.: Знання-Пресс, 2001. – 287с.
8. Герасимович В.Н., Голуб А.А. Методология экономической оценки природных ресурсов. – М.: Наука, 1986.
9. Глухов О.З., Машталер О.В. Бріюіндикація техногенного забруднення навколишнього середовища південного сходу України. - Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007.
10. Грищенко Ю.Н., Волкова Л.А. Комплексное использование водных ресурсов и охрана окружающей среды. – К.: УМК ВО, 1989. – 216с..
11. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988.
12. Израэль Ю.А. Экология и контроль состояния природной среды. - М.: Гидрометеиздат, 1984. – Гл.5 – С.237-386.
13. Інформація про стан навколишнього природного середовища Херсонської області за 2005 рік. – Херсон, 2006 – 142 с.
14. Корабльова А.Т. Екологія: взаємовідносини людини і середовища. –Дніпропетровськ: Центр екологічної освіти. Вид. 2, 2001. – 265с.

15. Кубланов С.Х., Шпаківський Р.В. Моніторинг довкілля. К.: Мінекобезпеки, 1998. – 92 с.
16. Методика проведення комплексу моніторингових робіт у системі Держводгоспу. – К.: Держ.комітет України по водному господарству, 2002.
17. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні. – К.: Мінприроди, 1992. – 155 с.
18. Нейко С.М., Рудько Г.І., Смоляр Н.І. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров'я населення. – Івано-Франківськ: Бкор, 2001. – 350 с.
19. Никитин Д.П., Новиков Ю.В. Окружающая среда и человек. – М.: Высшая школа, 1980.
20. Одум Ю. Экология. – М.: Мир, 1986.
21. Посудін Ю. І. Моніторинг довкілля з основами метрології: підручник. – К.: 2012. – 426 с.
22. Пристер Б.С., Лошилов Н.А. Основы сельскохозяйственной радиологии. –К.: Урожай, 1991. – 471 с.
23. Рациональное использование и охрана окружающей среды и городов. – М.: Наука, 1989.
24. Ревелль П., Ревелль Ч. Среда нашего обитания. В 4 кн. /Пер. с англ. С.В. Ан, Т.В. Никитиной. – М.: Мир, 1999. – 340с.
25. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. –637с.
26. Реймерс Н.Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы). – М: Россия молодая, 1994. – 366с.
27. Родючість ґрунтів. Моніторинг та управління /За ред. Медведєва В.В. – К.: Урожай, 1992. – 244с.
28. Романов В.С., Харитонов Н.З. Охрана природы. – Мн.: Вищ. шк, 1980.
29. Сахаев В.Г., Щербицкий В.В. Экономика природопользования и охрана окружающей среды. – К.: Вищ. шк, 1987.
30. Стадницький Г.В., Радионов А.И. Экология: Учебное пособие для химико-технологических вузов. – М.: Высш. Шк, 1988.
31. Червона книга Української СРСР. – К.: Наукова думка, 1980.
32. Шилов Н.А. Экология. – М.: Высш. шк, 1997.
33. Экологический мониторинг. Методы биомониторинга: Учебное пособие: В 2 ч. /Под ред. Д.Б. Гелавшили. – Нижний Новгород, 1995. – 190 с.
34. Экологические аспекты развития производственных сил / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981.
35. Экологические системы. Адаптивная оценка и управление / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981.
36. Яблоков А.В., Остроумов С.А. Охрана живой природы. Проблемы и перспективы. – М.: Лесн. пром-ть, 1983.

Інформаційні ресурси:

37. Всеукраїнська екологічна ліга – <http://www.ecoleague.net>
38. Еко клуб «Зелена хвиля» – <http://ecoclub.kiev.ua>
39. Екологічні новини – <http://greenhome.com.ua>
40. Еколого-гуманітране об'єднання «Зелений світ» – <http://www.greenworld.org.ua>
41. Український екологічний портал – <http://www.ecoport.org.ua>
42. Экологический портал – <http://portaleco.ru>
43. Міжнародний, суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня» – <http://dt.ua>
44. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>
45. Міністерство аграрної політики України – режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>
46. Міністерство надзвичайних ситуацій України – режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/index.ua.php?m=0>
47. Міністерство охорони здоров'я України – режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/siterubr/>

48. Національне космічне агенство України – режим доступу:
<http://www.nkau.gov.ua/nsau/nkau.nsf>
49. Держкомітет лісового господарства України – режим доступу:
http://www.dklg.kiev.ua/index_ua.html

ЕКОЛОГІЯ

Для студентів спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)
(Факультет української філології та журналістики)
1 курс, денна форма навчання
2017-2018 н.р.

Перелік питань до заліку

1. Сучасна екологія як міждисциплінарна наука і практичний напрямок: об'єкт, предмет і завдання. Зв'язок екології з іншими напрямками діяльності суспільства.
2. Структура сучасної екологічної науки. Найновіші галузі сучасної екології.
3. Методи екологічних досліджень, традиційні та нові. Класифікації напрямків екологічних досліджень.
4. Екологічні закони, правила, принципи.
5. Завдання і напрями, об'єкти сучасних екологічних досліджень.
6. Екологічні закономірності. Екологічні закони: «правила життя Коммонера». Базові закони сучасної екології.
7. Аутоекологія. Дія факторів на організм. Підходи до класифікації факторів довкілля
8. Поняття про середовище та умови існування.
9. Залежність життєдіяльності від факторів середовища: екологічні максимум та мінімум, екологічний оптимум, екологічна толерантність.
10. Сонячне світло, як абіотичний екологічний фактор, його значення для тварин і рослин. Екологічні групи рослин по відношенню до світла.
11. Вологість, як абіотичний екологічний фактор. Екоморфи рослин і тварин по відношенню до вологи.
12. Температура як екологічний фактор. Форми механізмів терморегуляції, характерні для рослин і тварин.
13. Загальна характеристика едафічних екофакторів.
14. Біотичні фактори: фітогенні, зоогенні, мікрогенні. Загальна характеристика біотичних екологічних факторів.
15. Антропогенні екологічні фактори та їх класифікація. Приклади адаптації рослин і тварин до дії антропогенних факторів.
16. Демекологія як підрозділ класичної екології. Популяція як загальнобіологічна одиниця.
17. Основні ознаки популяції. Структура популяції.
18. Якісні показники популяції: просторова структура. Приклади.
19. Кількісні показники популяції: чисельність і щільність. Приклади.
20. Народжуваність та смертність в популяціях. Приклади.
21. Вікова структура популяцій. Приклади.
22. Поняття про динаміку популяцій. Приклади.
23. Типи росту популяцій. Поняття про ємкість місця проживання популяції.
24. Негативні взаємодії між особинами в популяціях. Приклади.
25. Позитивні взаємодії між особинами в популяціях. Приклади.
26. Синекологія. Поняття про біоценози та екосистеми. Критерії, властивості, класифікації екосистем.
27. Структура екосистеми. Горизонтальна структура біоценозів.

28. Енергетика екосистем.
29. Трофічна структура екосистеми. Ланцюги живлення, трофічні рівні. Правило екологічної піраміди.
30. Динаміка біоценозів. Поняття про екологічні сукцесії.
31. Біохімічні цикли в біогеоценозах.
32. Поняття про біосферу як глобальну екосистему Землі.
33. Структура біосфери (вертикальна, горизонтальна).
34. Основні екосистеми біосфери.
35. Науково-технічний прогрес і проблеми екології. Вплив суспільства на довкілля.
36. Джерела екологічної кризи ХХ століття, її вплив на біосферу. Форми і механізми деградації біосфери.
37. Атмосфера, або повітряна оболонка Землі, як складова біосфери. Природний склад атмосфери, її екологічна роль.
38. Джерела забруднення атмосферного повітря. Класифікація найпоширеніших забрудників атмосфери.
39. Причини появи «парникового ефекту». Наслідки глобального потепління. Шляхи послаблення дії кризи.
40. Руйнація озонового шару. Наслідки зменшення товщини озонового шару. Шляхи вирішення проблеми.
41. Визначення поняття «кислотні дощі». Причини виникнення та наслідки випадання кислотних дощів для водних і ґрунтових ресурсів, вплив на флору і фауну.
42. Механізми утворення фотохімічного смогу. Наслідки дії смогу на різні складові довкілля, вплив на здоров'я населення.
43. Поняття про моніторинг атмосферного повітря. Організація системи моніторингу атмосфери.
44. Гідросфера та її функції. Складові гідросфери.
45. Найстійкіші забрудники Світового океану та поверхневих вод.
46. Причини виснаження поверхневих водних ресурсів.
47. Забруднення поверхневих вод України.
48. Основні причини кризової ситуації, що склалася на найбільших річках України. Проблеми малих річок.
49. Поняття про ґрунт. Загальна характеристика ґрунтів Херсонської області.
50. Ерозія як прояв деградації ґрунтів. Наслідки водної і вітрової ерозії.
51. Забруднення ґрунтів пестицидами і мінеральними добривами. Наслідки забруднення.
52. Забруднення ґрунтів відходами та викидами промисловості.
53. Вторинне засолення ґрунтів. Приклади.
54. Основні причини погіршення якості земельних ресурсів Херсонської області.
55. Поняття про флору і фауну, рослинність і тваринний світ. Загальна характеристика типів рослинності, представлених на території Херсонської області.
56. Надмірне видобування як механізм деградації живої речовини. Вирубання карпатських лісів як приклад перевидобутку; наслідки процесу.
57. Руйнування місць проживання тварин через забруднення середовища чи збіднення ресурсів.
58. Біологічне забруднення – один з механізмів руйнування флори і фауни. Інвазії.

- Приклади поширення на території Херсонщини інвазійних видів рослин і тварин.
59. Надмірне рекреаційне навантаження як фактор деградації біоти.
  60. Поняття про раціональне природокористування. Цивілізоване використання природних угідь.
  61. Охорона природи. Природоохоронні концепції. Охорона генофонду (Червона книга України) та ценофонду (Зелена книга).
  62. Охорона екосистем. Категорії об'єктів природно-заповідного фонду України.
  63. Загальна характеристика природно-заповідного фонду Херсонської області.
  64. Сутність поняття «природні ресурси». Типологія природних ресурсів, принципи їх класифікації.
  65. Атмосферне повітря як ресурс. Вплив транспорту, енергетики та окремих галузей виробництва на атмосферу. Охорона повітряного середовища.
  66. Ґрунти як ресурс. Негативний вплив сільського господарства на ґрунти. Охорона ґрунтів.
  67. Негативний вплив окремих галузей виробництва на ґрунти.
  68. Негативний вплив урбанізації на ґрунти.
  69. Водні ресурси. Негативний вплив енергетики промисловості на водні об'єкти. Охорона і раціональне використання вод.
  70. Водні ресурси. Негативний вплив енергетики на водні об'єкти. Охорона і раціональне використання вод.
  71. Негативний вплив різних галузей промисловості на водні об'єкти. Охорона і раціональне використання вод.
  72. Міста як джерело забруднення поверхневих вод.
  73. Ліси як ресурс. Стратегія і тактика охорони лісів.
  74. Рекреаційні ресурси. Перспективи їх господарського використання. Охорона та відновлення рекреаційних ресурсів.

Рекомендована література для самопідготовки

Базова (основна)

32. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах. – К.: Вентурі, 1996. – 452с.
33. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практика. – К.: Лібра, 2002. – 352с.
34. Дерій С.І., Ілюха В.О. Екологія. – К.: Вид-во Укр. фітосоц. центру, 1998. – 196с.
35. Джигирей В.С. Основи екології та охорона навколишнього середовища. – Львів: Афіша, 2000. – 272с.
36. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навч. пос. – К.6 “МП Леся”, 2007. – 448с.
37. Закон України про охорону навколишнього середовища. – К.: Мінекобезпеки, 1991.
38. Злобін Ю.А. Основи екології. – К.: ТОВ Лібра, 1998. – 248с.
39. Ігнатенко М.Г., Малеев В.О., Пилипенко Ю.В. Економіка природокористування: Навч. посібник, Херсон: Олді – плюс, 2007. – 312 с.
40. Клименко М.О., Прищепка А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля. – К.: «Академія», 2006. – 360 с.
41. Кондратюк С.Я., Мартиненко В.Г. Ліхеноіндикація. – Київ-Кіровоград: ТОВ «КОД», 2006.
42. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: МАУП 1998. – 228с.
43. Кучерявий В.П. Екологія. – Львів: Світ, 2000. – 480с.
44. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мокін В. Б. та ін.] ; під ред. В. М. Боголюбова. [2-е вид., перероб. і доп.]. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 232 с.
45. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні в 1998-2002 рр. - К.: Вид-во Раєвського, 1999-2003.

46. Полетаєва Л.М., Сафранов Т.А. Моніторинг навколишнього природного середовища: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 172 с.
47. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 "Положення про державну систему моніторингу довкілля".
48. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Херсонській області за 2012 рік. – Херсон, 2013. – 305 с.
49. Семенов В.Ф. Екологізація економіки регіону. Навч. посібник. – Одеса: Оптимум, 2003. – 238 с.
50. Черевко Г.В., Яцків М.У. Економіка природокористування – Львів.: Світ. – 1995. – 208с.

Допоміжна

50. Барановський В.А. Екологічний атлас України. – К.: Географіка, 2000.
51. Акімова Т.А., Хаскин В.В. Екологія: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1998. –455с.
52. Беккер А.А., Агаєв Т.Б. Охрана и контроль загрязнения природной среды. – Л.: Гидрометеиздат, 1989. – 286с.
53. Бурда Р.І. Біологічний моніторинг. Методичні вказівки до проведення практичних робіт для студентів вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності 7.070801 - "Екологія та охорона навколишнього середовища". – К.: НАУ, 2001. – 27с.
54. Вайнерт Є., Вальтер Р., Ветцель Т. и др. Биоиндикация загрязнения наземных экосистем. – М.: Мир, 1988. – 350 с.
55. Веремешко С. І. Еволюція та управління продуктивністю ґрунтів Полісся України. - Луцьк, 1997. – 312с.
56. Гайнріх Д., Гертт М. Екологія: Пер. з 4-го нім. вид. /Наук. ред. пер. В.В. Сребряков. – К.: Знання-Пресс, 2001. – 287с.
57. Герасимович В.Н., Голуб А.А. Методология экономической оценки природных ресурсов. – М.: Наука, 1986.
58. Глухов О.З., Машталер О.В. Бріоіндикація техногенного забруднення навколишнього середовища південного сходу України. - Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007.
59. Грищенко Ю.Н., Волкова Л.А. Комплексное использование водных ресурсов и охрана окружающей среды. – К.: УМК ВО, 1989. – 216с..
60. Дуганов Г.В. Охрана окружающей природной среды. – К.: Вища школа, 1988.
61. Израэль Ю.А. Экология и контроль состояния природной среды. - М.: Гидрометеиздат, 1984. – Гл.5 – С.237-386.
62. Інформація про стан навколишнього природного середовища Херсонської області за 2005 рік. – Херсон, 2006 – 142 с.
63. Корабльова А.Т. Екологія: взаємовідносини людини і середовища. –Дніпропетровськ: Центр екологічної освіти. Вид. 2, 2001. – 265с.
64. Кубланов С.Х., Шпаківський Р.В. Моніторинг довкілля. К.: Мінекобезпеки, 1998. – 92 с.
65. Методика проведення комплексу моніторингових робіт у системі Держводгоспу. – К.: Держ.комітет України по водному господарству, 2002.
66. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні. – К.: Мінприроди, 1992. – 155 с.
67. Нейко С.М., Рудько Г.І., Смоляр Н.І. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров'я населення. – Івано-Франківськ: Бкор, 2001. – 350 с.
68. Никитин Д.П., Новиков Ю.В. Окружающая среда и человек. – М.: Высшая школа, 1980.
69. Одум Ю. Экология. – М.: Мир, 1986.
70. Посудін Ю. І. Моніторинг довкілля з основами метрології: підручник. – К.: 2012. – 426 с.
71. Пристер Б.С., Лоцилов Н.А. Основы сельскохозяйственной радиологии. –К.: Урожай, 1991. – 471 с.
72. Рациональное использование и охрана окружающей среды и городов. – М.: Наука, 1989.

73. Ревелль П., Ревелль Ч. Среда нашего обитания. В 4 кн. /Пер. с англ. С.В. Ан, Т.В. Никитиной. – М.: Мир, 1999. – 340с.
74. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. –637с.
75. Реймерс Н.Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы). – М: Россия молодая, 1994. – 366с.
76. Родючість ґрунтів. Моніторинг та управління /За ред. Медведєва В.В. – К.: Урожай, 1992. – 244с.
77. Романов В.С., Харитонов Н.З. Охрана природы. – Мн.: Вищ. шк, 1980.
78. Сахаев В.Г., Щербицкий В.В. Экономика природопользования и охрана окружающей среды. – К.: Вищ. шк, 1987.
79. Стадницкий Г.В., Радионов А.И. Экология: Учебное пособие для химико-технологических вузов. – М.: Высш. Шк, 1988.
80. Червона книга Української СРСР. – К.: Наукова думка, 1980.
81. Шилов Н.А. Экология. – М.: Высш. шк, 1997.
82. Экологический мониторинг. Методы биомониторинга: Учебное пособие: В 2 ч. /Под ред. Д.Б. Гелавшили. – Нижний Новгород, 1995. – 190 с.
83. Экологические аспекты развития производственных сил / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981.
84. Экологические системы. Адаптивная оценка и управление / Под ред. К. С. Холинга: Пер. с англ. – М.: Мир, 1981.
85. Яблоков А.В., Остроумов С.А. Охрана живой природы. Проблемы и перспективы. – М.: Лесн. пром-ть, 1983.

Інформаційні ресурси:

86. Всеукраїнська екологічна ліга – <http://www.ecoleague.net>
87. Екоклуб «Зелена хвиля» – <http://ecoclub.kiev.ua>
88. Екологічні новини – <http://greenhome.com.ua>
89. Еколого-гуманітране об'єднання «Зелений світ» – <http://www.greenworld.org.ua>
90. Український екологічний портал – <http://www.ecoport.org.ua>
91. Экологический портал – <http://portaleco.ru>
92. Міжнародний, суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня» – <http://dt.ua>
93. Міністерство екології та природних ресурсів України –Режим доступу:
<http://www.menr.gov.ua/>
94. Міністерство аграрної політики України – режим доступу:
<http://www.minagro.gov.ua/>
95. Міністерство надзвичайних ситуацій України – режим доступу:
<http://www.mns.gov.ua/index.ua.php?m=0>
96. Міністерство охорони здоров'я України – режим доступу:
<http://www.moz.gov.ua/ua/main/siterubr/>
97. Національне космічне агенство України – режим доступу:
<http://www.nkau.gov.ua/nsau/nkau.nsf>
98. Держкомітет лісового господарства України – режим доступу:
http://www.dklg.kiev.ua/index_ua.html